

La correcció d'informatius a Televisió de Catalunya

Teresa Maria Castanyer

Servei d'Assessorament Lingüístic d'Informatius (TVC)

Teresa Maria Castanyer i Bachs (Girona, 1943) és llicenciada en filologia romànica per la Universitat de Barcelona. Professora d'ensenyament secundari entre 1966 i 1985, i traductora d'italià, francès i espanyol, des del març de 1985 és correctora als Serveis Informatius de Televisió de Catalunya. Ha participat en diversos seminaris, taules rodones i cursos de postgrau sobre correcció en els mitjans de comunicació.

Introducció

La secció de correctors dels Serveis Informatius de Televisió de Catalunya (TVC) s'encarrega de corregir els textos orals i escrits dels programes diaris i no diaris generats pels departaments d'Informatius i d'Esports. Entre els programes diaris hi ha les diverses edicions del *Telenotícies* i *Els esports*. I els espais no diaris inclouen, entre altres programes d'Informatius i d'Esports, *30 minuts*, *60 minuts*, *Àgora*, *Parlament*, *Motor a fons*, *Temps de neu...*, i també els especials (nits temàtiques, nits electorals, documentals històrics...).

També intervenim en la correcció dels textos escrits de la informació meteorològica (llistes de topònims que el telespectador veu a la pantalla, la informació destinada al teletext...). En canvi, no podem corregir *a priori* la intervenció dels meteoròlegs en l'espai *El temps*, perquè és un discurs improvisat. Se'n fa un seguiment, que també es fa dels altres programes, ja que, tot i que hi ha una correcció prèvia, hi pot haver improvisació, connexions en directe, canvis de text a última hora, etcètera.

Alguns trets freqüents en el llenguatge periodístic

Un dels aspectes que observem és l'ús gairebé exclusiu —«l'abús», en podríem dir— d'unes paraules en detriment d'unes altres. No són paraules que al redactor li semblin més correctes, ni més «catalanes», ni més precises. Simplement són paraules que potser un dia es van fer servir per evitar una repetició, i que han fet fortuna i s'han anat repetint en el llenguatge periodístic. Per exemple:

— *produir-se* («produir-se un accident», «produir-se un incendi», «produir-se una reunió», «produir-se una lesió»...);

— *celebrar* («celebrar una reunió», «celebrar un partit de futbol», «celebrar una cursa atlètica»...).

Passa una cosa semblant amb algunes paraules, absolutament correctes, però que en substitueixen sistemàticament unes altres, també correctíssimes i molt més freqüents en la llengua oral. No hem d'oblidar que el llenguatge dels informatius de televisió és oral, encara que els textos s'hagin escrit abans. Algunes d'aquestes paraules són *iniciar*, *finalitzar*, *proper*, *gratis*..., i el corrector procura introduir en el text formes més habituals en l'oralitat, com poden ser *començar*, *acabar*, *de franc*... En el cas de *proper*, si es tracta d'una referència d'espai, es pot canviar per *pròxim*, *veí*, *a prop*, *a la vora*... i, en expressions temporals, el més habitual és dir *dilluns que ve* i no pas *el proper* o *el pròxim dilluns*.

Una altra qüestió que pot plantejar problemes són els calcs d'altres idiomes, causats per una traducció massa precipitada d'un text d'agència. Per exemple, per influència de l'anglès podem trobar *vols domèstics* ('vols interiors'), *evidències* ('proves'), *cort* ('tribunal')... Podem trobar aquesta mena de calcs també en frases fetes. En un reportatge traduït del francès, una persona explicava que els dies que no anava a treballar *s'ocupava del seu interior*. Una ràpida consulta al diccionari ens va aclarir que l'equivalent en català era *fer dissabte* o, si es vol, *fer les feines de casa*. En aquest cas, com que *ocupar-se de l'interior* no volia dir res, vam detectar de seguida que alguna cosa fallava; però hi ha calcs molt traïdors, perquè la frase traduïda té un sentit, tot i que no el sentit de l'original. Són els coneguts i temuts *falsos amics*.

També hem de procurar que les frases no siguin massa llargues. En un text escrit, el lector sempre pot tornar enrere si perd el fil, però això no és possible en un text oral. Si, en algun cas, el redactor ha construït una frase massa complexa, amb una llarga successió de subordinades, la intervenció del corrector sol ser convertir la frase llarga en dues o més de curtes.

En un altre ordre de coses, intervenim també en la correcció de determinades pronúncies errònies: paraules compostes que han de mantenir dues vocals tòniques

i es llegeixen neutralitzant-ne una (*portaveu* o *Collserola* es llegeixen a vegades amb el fonema /u/ a la primera síl·laba) o sonoritzacions incorrectes (més d'una vegada hem sentit *pont aeri* o *durant anys* sense emmudir la /t/). Parlem, és clar, de les variants dialectals en què es donen aquestes característiques.

Les presses en la correcció

Les presses afecten sobretot els programes diaris, perquè molt sovint es corregeixen els textos molt poca estona abans de l'emissió. En aquests casos, pot passar que un error no en deixi veure un altre de la frase següent, o que la vista ens enganyi i llegim «generalització» on hi ha escrit «generlització». Naturalment, el locutor no llegirà pas la forma incorrecta, però nosaltres hauríem hagut de deixar el text perfecte, perquè, a més de ser un text oral, és un text que es pot llegir per mitjà del teletext.

Les presses també ens fan deixar paraules o construccions que ens consta que no són incorrectes, però que no ens acaben de fer el pes perquè estem segurs que hi ha una solució millor. Indefectiblement, al cap d'una estona, o d'uns dies, trobem aquella solució que ens hauria anat de primera.

També a causa de les presses hi ha el risc de fer correccions innecessàries, quan no estem segurs que una paraula, o una frase, sigui correcta, no tenim temps de consultar diccionaris, i la canviem per una altra. Després, quan el telenotícies ja s'ha emès, fem la consulta corresponent i ens adonem que no calia fer el canvi.

Adaptació de noms propis estrangers

D'entrada, tenim els noms propis que tenen forma tradicional en català, i que, per tant, no presenten cap mena de problema: *El Caire, Nàpols, Atenes, Jerusalem, Aristòtil, Carlemany...* També és poc problemàtica la grafia dels noms propis sense tradició en català, però corresponents a llengües que fan servir l'alfabet llatí: *Manchester, Wiesbaden, Helmut Kohl...* I, respecte a la pronúncia, si sabem com és en la llengua original, ho indiquem als locutors, i, si no, els diem que ho llegeixin «a la catalana».

La dificultat més gran la trobem en els noms propis de llengües que fan servir alfabets diferents del llatí. En el cas del rus, tenim unes indicacions de transcripció, amb llistes de noms. En altres idiomes, les nostres fonts són diverses: consultes a experts, comparació entre diverses agències de notícies, recerca per Internet...